

Upravlinnia zakladom okhorony zdorovia. 2015. No. 1. P. 9–14. 10. Smiiianov V. A. *Osoblyvosti zastosuvannia vnutrishnoho audytu v zakladakh okhorony zdorovia* [Features of the Application of Internal Audit in Health Care Institutions]. *Ukraina. Zdorovia natsii*. 2013. No. 2 (26). P. 113–117.

Інформація про авторів

Смирнов Сергій Олександрович – доктор фізико-математичних наук, професор, декан економічного факультету Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (просп. Д. Яворницького, 35, м. Дніпро, 49044, Україна; e-mail: smirnov@ef.dnulive.dp.ua).

Бикова Вероніка Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та управління підприємством Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (просп. Д. Яворницького, 35, м. Дніпро, 49044, Україна; e-mail: bykova.v@ef.dnulive.dp.ua).

Информация об авторах

Смирнов Сергей Александрович – доктор физико-математических наук, профессор, декан экономического факультета Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара (просп. Д. Яворницкого, 35, г. Днепр, 49044, Украина; e-mail: smirnov@ef.dnulive.dp.ua).

Быкова Вероника Григорьевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики и управления предприятием Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара (просп. Д. Яворницкого, 35, г. Днепр, 49044, Украина; e-mail: bykova.v@ef.dnulive.dp.ua).

Information about the authors

S. Smirnov – D.Sc. (Physics and Mathematics), Professor, Dean of Faculty of Economics of Oles Honchar Dnipropetrovsk National University (35 Dmytra Yavornytskoho, Dnipro, 49044, Ukraine; e-mail: smirnov@ef.dnulive.dp.ua).

V. Bykova – Ph.D. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of Department of Economics and Business Management of Oles Honchar Dnipropetrovsk National University (35 Dmytra Yavornytskoho, Dnipro, 49044, Ukraine; e-mail: bykova.v@ef.dnulive.dp.ua).

*Стаття надійшла до ред.
02.09.2016 р.*

JEL Classification: D41; L12

УДК 339.564

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ЕКСПОРТНОГО ПОРТФЕЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

**Попов О. Є.
Осадчук А. І.**

Анотація. Систематизовано напрямки оцінювання та локальні показники узагальнення ефективності експортної діяльності підприємства. Узагальнено підходи щодо формування та оптимізації товарного асортименту експортної продукції підприємства. Визначено вимоги щодо формування товарної стратегії та асортиментної політики в експортній діяльності підприємства. Запропоновано методичний підхід до оптимізації структури експортного портфеля підприємства на основі комплексної оцінки асортименту товарів за експортними постачаннями з урахуванням взаємного впливу параметрів груп експортних товарів (консолідованих за ознаками життєвого циклу), рівня беззбитковості та рентабельності кожного виробу, впливу на конкурентні позиції підприємства за сегментами.

Ключові слова: експорт, експортний портфель, міжнародна конкурентоспроможність, зовнішній ринок, експортна діяльність.



МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ФОРМИРОВАНИЮ СТРУКТУРЫ ЭКСПОРТНОГО ПОРФЕЛЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Попов А. Е.

Осадчук А. И.

Аннотация. Систематизированы направления оценивания и локальные показатели определения эффективности экспортной деятельности предприятия. Обобщены подходы к формированию и оптимизации товарного ассортимента экспортной продукции предприятия. Определены требования по формированию товарной стратегии и ассортиментной политики в экспортной деятельности предприятия. Предложен методический подход к оптимизации структуры экспортного портфеля предприятия на основе комплексной оценки ассортимента товаров по экспортным поставкам с учетом взаимного влияния параметров групп экспортных товаров (консолидированных по признакам жизненного цикла), уровня безубыточности и рентабельности каждого изделия, воздействия на конкурентные позиции предприятия по сегментам.

Ключевые слова: экспорт, экспортный портфель, международная конкурентоспособность, внешний рынок, экспортная деятельность.

THE METHODOLOGICAL APPROACH TO FORMATION OF THE ENTERPRISE EXPORT PORTFOLIO STRUCTURE

O. Popov

A. Osadchuk

Abstract. Directions of evaluation of the enterprise export efficiency and local indicators for its determination are systematized. Approaches to the development and optimization of the enterprise export product portfolio are generalized. The requirements on the formation of the product strategy and product policy in the enterprise export activity are determined. There proposed a methodological approach to optimizing the structure of the enterprise export portfolio based on comprehensive assessment of the range of goods for export with regard to mutual influence of parameters of groups of the export goods (consolidated on the basis of the life cycle), the break even point and profitability of each product, the impact on the competitive position of the enterprise by segments.

Keywords: export, export portfolio, international competitiveness, foreign market, export activity.

Вступ. Характерною і найбільш помітною тенденцією розвитку сучасного ринкового середовища підприємницької діяльності є зростання темпів і збільшення масштабів інтернаціоналізації та глобалізації системи світогосподарських зв'язків, поступове обмеження та навіть повне зникнення (в межах утворення великих міждержавних об'єднань і регіональних економічних союзів) митних і прикордонних обмежень для економічного обміну товарами та послугами, незалежно від географічного розташування та адміністративно-правової підпорядкованості учасників такого обміну. Динамізм, швидкість і масштабність трансформацій новітнього глобального механізму ринкових відносин обумовлює зростання вимог щодо адаптації суб'єктів господарювання до змін умов підприємницької активності та нагальність вирішення організаційно-економічних, виробничо-технологічних, соціокультурних та інших проблем і завдань, пов'язаних із такого роду адаптацією.

Для вітчизняних підприємств необхідність активізації процесів участі у системі глобальних світогосподарських зв'язків визначається не тільки можливостями збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, підвищення фінансових результатів діяльності, але й перспективами зміцнення міжнародної конкурентоспроможності, розширення доступу до світових ринків капіталу та новітніх технологій. З іншого боку, гальмування або навіть уникнення від поглиблення участі у глобальному поділі праці, від розвитку ділового співробітництва з іншими учасниками світового ринку може стати причиною не тільки втрати національними підприємствами конкурентних переваг у міжнародній конкуренції, але й здатне погіршити ринкові позиції виробників на внутрішньому ринку. Отже, за таких умов розвиток зовнішньоекономічних зв'язків та активізація експортної діяльності підприємства являє собою не тільки вагоме джерело підвищення ефективності поточної виробничо-господарської діяльності, але й дієвий інструмент зміцнення та розширення довгострокових конкурентних переваг.

Теоретичні та практичні аспекти планування експортної діяльності підприємства присвячені дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як Базалієва Л. [7], Батченко Л. [4], Волкодавова О. [1], Грущинська Н. [2], Джордан Д. [11], Дроздова Г. [4], Дружиніна В. [3], Дятлова В. [4], Кизим М. [12], Кіндзерський Ю. [5], Лисиця Н. [7], Мазараки А. [10], Марцин В. [6], Матюшенко І. [12], Моїсєнко Ю. [12], Музиченко М. [2], Нечепуренко Д. [8], Піддубна Л. [7,9], Полякова О. [12], Різниченко Л. [3], Фатемі К. [11], Шликова В. [12] та ін.

Проте до цього часу наукове обґрунтування підходів до формування структури експортного портфеля (ЕП) підприємства не має комплексного характеру, що враховував би вплив усього широкого кола факторів, які визначають ефективність зовнішньоекономічних операцій (виробничо-технологічних, ринково-конкурентних, фінансово-економічних, маркетингово-збутових та ін.). Слід також зазначити, що недостатньо дослідженими та такими, що вимагають додаткового вивчення, залишаються такі важливі аспекти проблеми формування оптимального експортного портфеля підприємства, як оцінка потенціалу взаємної підтримки позицій за експортними поставками, урахування впливу динаміки життєвого циклу товарів у складі ЕП, узгодження пріоритетів і цільових орієнтирів забезпечення ефективності діяльності підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках тощо.

Постановка проблеми. Метою дослідження у роботі є узагальнення та розвиток науково-теоретичних і методичних положень до формування структури експортного портфеля підприємства.

Результати дослідження. Формування товарного асортименту продукції підприємства, складовою процесів економічної діяльності якого є експортна активність на міжнародному ринку, має розглядатися з урахуванням всієї сукупності економічних зв'язків і господарських відносин, які пов'язують його з іншими суб'єктами ринку, а також у тісній взаємодії з широким колом факторів (на глобальному, макро-, мезо- та мікрорівнях), що прямо або опосередковано здатні (на цей час або у майбутньому) надавати релевантний вплив на результати такого роду активності.

Наявне розмаїття зазначених факторів та обставин, від яких може певною мірою залежати результативність здійснення зовнішньоекономічних операцій, а отже, стан яких потрібно враховувати при формуванні експортного портфеля та при передбаченні будь-яких змін у його структурі (що, в свою чергу, вимагає реалізації перспективного підходу до планування необхідних інвестицій, розробки заходів маркетингового комплексу, спрямованих на стимулювання попиту та збільшення збуту експортної продукції та ін.), визначає необхідність визначення та узагальнення напрямків оцінювання та локальних показників ефективності експортної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Напрямки оцінювання та локальні показники узагальнення ефективності експортної діяльності підприємства

Напрямок оцінювання	Локальні показники оцінки
1	2
Ринкова результативність експорту	Темпи зростання частки підприємства на зарубіжному ринку
	Темпи зростання частки експортної продукції в обсягах виробництва
	Темпи зростання обсягів реалізації продукції підприємства
	Частка продукції, якість якої відповідає або перевищує кращі зарубіжні аналоги, у загальних обсягах виробництва
Бюджетна ефективність	Зростання обсягів митних платежів у Державний бюджет країни, резидентом якої є підприємство-експортер
	Темп зростання частки сплачених митних платежів у загальному обсязі відрхувань до Державного бюджету
	Співвідношення розміру фінансових потоків, пов'язаних із обслуговуванням відповідно експортних та імпорتنних операцій підприємства
Виробничо-технологічна ефективність	Зміни у рівні завантаження основних виробничих фондів (відносно до показників альтернативного варіанта побудови товарного асортименту підприємства, заснованого на відмові від експортних поставок)
	Темп змін ритмічності виробництва
	Темпи скорочення обсягів запасів готової продукції
	Темпи змін фондівддачі
Ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності	Темпи зростання обсягів інвестицій у розвиток матеріально-технологічної бази підприємства у зв'язку з розширенням експортних поставок
	Зміни рівня зношеності основних фондів у зв'язку зі здійсненням відповідних капітальних вкладень
	Темпи змін частки інноваційної продукції, призначеної для експортних поставок, у загальних обсягах виробництва
Соціальна ефективність	Темпи зростання продуктивності праці персоналу
	Темпи змін рівня оплати праці персоналу
	Темпи змін частки чисельності персоналу з найвищим рівнем кваліфікації у загальній чисельності персоналу
Фінансова результативність	Зміна рівня витрат на одиницю товарної продукції
	Співвідношення рівня цін реалізації продукції на зовнішньому та національному ринках відповідно

1	2
	Рентабельність виробництва експортної продукції
	Рентабельність операційної діяльності
	Співвідношення обсягів короткострокових дебіторської та кредиторської заборгованостей
	Співвідношення обсягів довгострокових дебіторської та кредиторської заборгованостей
Результативність маркетингово-збутової діяльності	Темпи зростання витрат на збут
	Темпи зростання оплати праці персоналу, задіяного в маркетингово-збутовій діяльності
	Частка витрат на маркетингове обслуговування експортних поставок у загальних витратах на збут
Результативність скорочення експортних ризиків	Співвідношення розміру заявлених і фактично сплачених митних платежів
	Співвідношення сплачених штрафів, пов'язаних із експортними поставками, та отриманого від експорту прибутку

Узагальнення різного роду результатів експортної діяльності на основі наведеної системи показників оцінки доцільно здійснювати шляхом розрахунку відповідного інтегрального показника (наприклад, визначеного на основі використання інструментарію таксономічного підходу, методу радарів та ін.). Проте такий підхід на додаткове обґрунтування обов'язково буде вимагати визначення оптимальної структури ЕП, у тому числі в контексті оцінювання взаємного впливу параметрів різних позицій у складі як товарного асортименту в цілому, так і в межах експортного портфеля підприємства зокрема. Отже, результати узагальнення зазначених параметрів ефективності експортної діяльності підприємства мають бути використані для попередньої оцінки різних аспектів оптимізації структури та прогнозування змін у складі експортного портфеля підприємства (рис. 1).

Отже, прибуток (P_{ji}) від реалізації j -ї одиниці продукції виробництвом w -ї асортиментної групи товарів у складі як усього товарного асортименту, так і експортного портфеля підприємства зокрема (за базовою відпускною ціною – C_{ji}) у i -му році буде розраховуватися за формулою:

$$P_{ji} = C_{ji} - Z_{ji} - G_{wi} \cdot \frac{V_{ji}}{\sum_{j=1}^m V_{ji}}, \quad (1)$$

де i – роки, $i = 1 \dots n$;

j – товари в межах асортиментної групи w , $j = 1 \dots m$, од.;

w – асортиментна група товарів, $w = 1 \dots u$, од.;

P_{ji} – прибуток від реалізації j -ї одиниці продукції у i -му році, грн / од.;

C_{ji} – базова відпускна ціна реалізації j -ї одиниці продукції виробництвом w -ї асортиментної групи товарів у i -му році, грн / од.;

Z_{ji} – змінні витрати на виробництво j -го товару в i -й рік, грн / од.;

G_{wi} – постійні витрати, пов'язані з виробництвом w -ї асортиментної групи товарів в i -й рік, грн (розподіл постійних витрат, пов'язаних із виробництвом товарів цієї асортиментної групи в цьому випадку здійснюється між їхньою собівартістю за ознакою обсягів виробництва);

V_{ji} – обсяг виробництва j -го виду товарів w -ї групи, за умови:

$$\sum_{j=1}^m V_{ji} \leq V_{wi}, \quad (2)$$

де V_w – наявні виробничі потужності з випуску товарів асортиментної групи w , од.

Загальний прибуток від реалізації товарного асортименту у i -му році становитиме:

$$P_i = \sum_{w=1}^u \sum_{j=1}^m \sum_{s=1}^r (P_{sjwi} \cdot V_{sjwi}), \quad (3)$$

де s – країни, в яких реалізуються j -ті товари w -ї асортиментної групи, $s = 1 \dots r$.

Проте для складових експортного портфеля підприємства необхідно додатково врахувати вплив таких факторів.

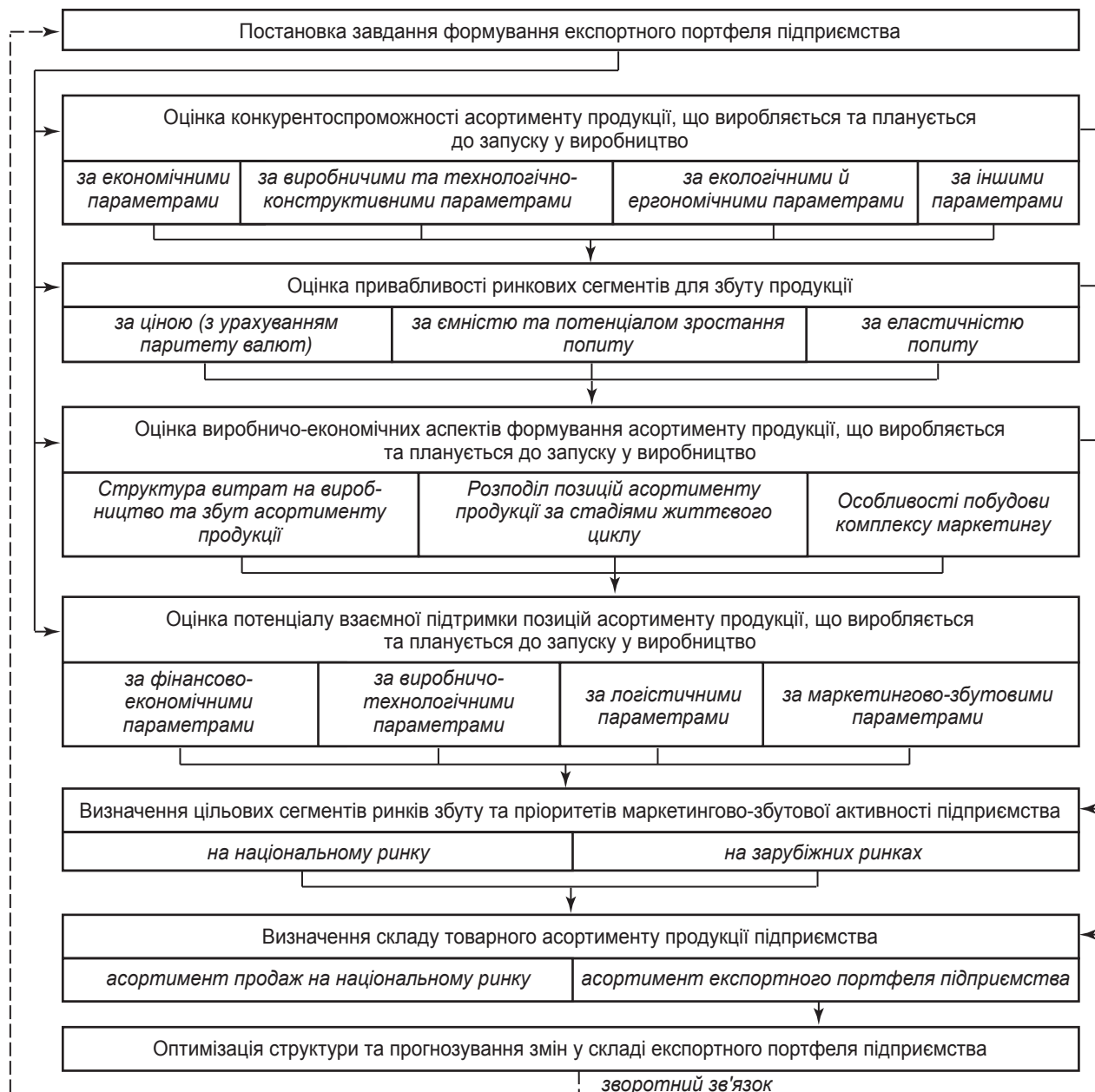


Рис. 1. Послідовність визначення структури експортного портфеля підприємства

1. Еластичність попиту на продукцію (E_{sjwi} – показник, що відображає відносну зміну обсягів збуту продукції відповідно до зміни (зазвичай на 1 %) рівня ціни на j -й товар на ринку s -ї країни:

$$E_{sjwi} = \frac{\Delta V_{sjwi}}{\Delta C_{sjwi}}, \quad (4)$$

де ΔV_{sjwi} – відносна зміна обсягу попиту на i -й товар;

ΔC_{sjwi} – відносна (на 1 %) зміна рівня ціни при реалізації у s -й країні j -й товар виробництвом w -ї асортиментної групи товарів в i -й рік.

Слід враховувати, що коливання рівня цін на експортні товари може відбуватися внаслідок як свідомих дій підприємства (коректування маркетингово-збутової політики), так і через вплив зміни співвідношення національної валюти до валюти країни, де відбувається продаж товару.



2. Прогнозованого курсу валют країн, що є ринками збуту, до національної валюти України, по роках (Y_{si}), нац. вал. / грн, що має бути врахований при визначенні базової відпускної ціни ($\overline{C_{jws}}$) j -го товару в межах w -ї асортиментної групи для реалізації в s -й країні в національній валюті s -ї країни, нац. валюта країни реалізації / од., що буде призводити до змін у обсягах реалізації продукції у відповідній країні (ΔV_{jwsi}):

$$\Delta V_{jwsi} = V_{jws(i-1)} \cdot E_{jws} \cdot \frac{(Y_{s(i-1)} - Y_{si})}{Y_{s(i-1)}}. \quad (5)$$

3. Прогнозованих обсягів постійних витрат на розвиток збуту, по зарубіжних країнах та роках (D_{si}), тис. грн.

4. Прогнозованого рівня інфляції змінних витрат, по роках (I_i), що має бути врахований при визначенні рівня відпускної ціни на продукцію, по роках, %.

5. Прогнозований обсяг збільшення змінних витрат на виробництво j -го товару в межах w -ї асортиментної групи при реалізації в s -й країні (ΔZ_{wjsi}), що має бути врахований при визначенні рівня відпускної ціни на продукцію в i -й рік, грн / од.:

$$\Delta Z_{wjsi} = Z_{jws(i-1)} \cdot \frac{I_i}{100}, \quad (6)$$

$$Z_{jwsi} = Z_{jws(i-1)} + \Delta Z_{wjsi} = Z_{jws(i-1)} \cdot \left(1 + \frac{I_i}{100}\right), \quad (7)$$

де Z_{wjsi} – змінні витрати на виробництво j -го товару в межах w -ї асортиментної групи для реалізації в s -й країні в i -й рік, грн / од.

6. Прогнозованої ємності ринків збуту (U_{wjsi}) на j -й товару в межах w -ї асортиментної групи при реалізації в s -й країні, од.

7. Розподіл позицій ЕП за стадіями життєвого циклу продукції (у загальному випадку пропонується вважати, що зміна пріоритетів управління продажами товарів у складі експортного портфеля відповідає середині часу перебування цього виду продукції на ринку):

$$\frac{T_{ji}}{T_j} \geq 0,5, \quad (8)$$

де T_j – запланований загальний час перебування j -го товару на ринку, років;

T_{ji} – час перебування j -го товару на ринку у i -му році.

При цьому виконання умови

$$\frac{T_{ji}}{T_j} \geq 0,5 \quad (9)$$

буде відповідати вимозі максимізації обсягів виробництва (належно до умов перебування товару на стадіях життєвого циклу – вихід на ринок і зростання), а для умови:

$$\frac{T_{ji}}{T_j} \leq 0,5 \quad (10)$$

буде врахована вимога максимізації ціни продажу товару (відповідно до умов стадії зрілості та виходу з ринку).

Таким чином, з урахуванням усіх наведених вище вимог та обмежень, завдання оптимізації структури експортного портфеля підприємства буде мати такий вигляд:

$$P = \sum_{i=1}^n P_i = \sum_{i=1}^n \left(\sum_{w=1}^k \left(\sum_{j=1}^m \left(\sum_{s=1}^r (V_{jwsi} \cdot (C_{jwsi} - Z_{jwsi})) \right) - G_{wi} \right) - \sum_{s=1}^r D_{si} \right) \rightarrow \max \quad (11)$$

або

$$\sum_{i=1}^n \left(\sum_{w=1}^k \left(\sum_{j=1}^m \left(\sum_{s=1}^r \left(V_{jwsi} \cdot (C_{jwsi} - (Z_{jws(i-1)} \cdot (1 + \frac{I_i}{100}))) \right) \right) - G_{wi} \right) - \sum_{s=1}^r D_{si} \right) \rightarrow \max, \quad (12)$$

при

$$V_{jwsi} \leq U_{jwsi}, \quad (13)$$

$$\sum_{i=1}^n \sum_{w=1}^k \sum_{j=1}^m V_{jwi} \leq V_w^{\max}, \quad (14)$$

для $\frac{T_{ji}}{T_j} \geq 0,5$:

$$V_{jwsi} = V_{jws(i-1)} + \Delta V_{jwsi} = V_{jws(i-1)} \cdot \left(1 + E_{jws} \cdot \frac{(Y_{s(i-1)} - Y_{si})}{Y_{s(i-1)}} \right), \quad (15)$$

$$C_{jwsi} = \frac{\overline{C_{jwsi}}}{Y_{si}}, \quad (16)$$

або для $\frac{T_{ji}}{T_j} \leq 0,5$:

$$V_{jwsi} = V_{jws(i-1)}, \quad (17)$$

$$C_{jwsi} = \frac{\overline{C_{jwsi}}}{Y_{s(i-1)}}. \quad (18)$$

Реалізація наведеного підходу дозволить не тільки врахувати вплив широкого кола факторів, що визначають зміни умов здійснення зовнішньоекономічної діяльності, при формуванні експортного портфеля, але й створити основу для перспективного планування заходів щодо підвищення ефективності експортних операцій.

Висновки. Формування товарного асортименту продукції підприємства, складовою процесів економічної діяльності якого є експортна активність на міжнародному ринку, має розглядатися з урахуванням всієї сукупності економічних зв'язків і господарських відносин, які пов'язують його з іншими суб'єктами ринку, а також у тісній взаємодії з широким колом факторів (на глобальному, макро-, мезо- та мікрорівнях), що прямо або опосередковано здатні (на цей час або у майбутньому) надавати релевантний вплив на результати такого роду активності.

Вибір ефективної структури експортного портфеля підприємства пропонується здійснювати на основі комплексної оцінки асортименту товарів за експортними постачаннями з урахуванням взаємного впливу параметрів груп експортних товарів, консолідованих за ознаками життєвого циклу товару, рівня беззбитковості та рентабельності кожного виробу, впливу на конкурентні позиції підприємства за сегментами.

Подальшого дослідження потребують методичні підходи щодо оцінювання потенціалу взаємної підтримки позицій асортименту продукції, що виробляється та планується до запуску у виробництво.

Література: 1. Волкова Е. В. Экспортный потенциал промышленных предприятий: теория, методология, практика: монография. Самара: Изд-во СГЭУ, 2007. 159 с. 2. Грушинська Н. М., Музиченко М. П. Розвиток експортного потенціалу України в сучасних світогосподарських процесах. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 7 (109). С. 19–26. 3. Дружиніна В. В., Різниченко Л. В. Першозавдання експортного потенціалу машинобудівних підприємств з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 7 (109). С. 246–252. 4. Зовнішньоекономічна діяльність: теорія і практика сучасного менеджменту/під заг. ред. Л. В. Батченко. Донецьк: Норд-прес, 2005. 244 с. 5. Кіндзерський Ю. В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монографія. Київ: [б. в.], 2013. 536 с. 6. Марцин В. С. Механізм забезпечення конкурентоспроможності товару та показники її оцінки. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 1 (79). С. 35–44. 7. Лисиця Н. М., Базалієва Л. В., Піддубна Л. І. Міжнародний бізнес: теорія і практика: монографія. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2008. 140 с. 8. Нечепуренко Д. С. Концептуальні підходи до оптимізації систем управління підприємствами машинобудування в умовах зміни векторів розвитку економіки України. *Економічний форум*. 2016. № 1. С. 185–189. 9. Піддубна Л. І. Експортний потенціал машинобудівного комплексу Харківської області України в контексті викликів глобальної конкуренції. *Економіка розвитку*. 2012. № 3 (63). С. 79–85. 10. Управління експортним потенціалом України: монографія/під заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. 210 с. 11. Fatemi K., Jourdan D. Contemporary developments in international business. Paris: ESKA, 2002. 432 p. 12. Kyzym M., Matyushenko I., Polyakova O., Shlykova V., Moiseienko Yu. Benchmarking study of the Global and Ukrainian trends in nanotechnologies' scientific research for the future NBIC-society. *British Journal of Economics, Management & Trade*. 2016. Vol. 13 (2). P. 1–24. URL: <http://sciencedomain.org/issue/1758>. (ISI Web of Science, DOI:10.9734/BJEMT/2016/24812).



References: 1. Volkodavova E. V. *Eksportnyi potentsial promyshlennykh predpriyatiy: teoriya, metodologiya, praktika: monografiya* [Export Potential of Industrial Enterprises: Theory, Methodology and Practice: monograph]. Samara: Izd-vo SGEU, 2007. 159 p. 2. Hrushchynska N. M., Muzychenko M. P. *Rozvytok eksportnoho potentsialu Ukrainy v suchasnykh svitohospodarskykh protsesakh* [The Development of Export Potential of Ukraine in the Modern World Processes]. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2010. No. 7 (109). P. 19–26. 3. Druzhynina V. V., Riznychenko L. V. *Pershozavdannia eksportnoho potentsialu mashynobudivnykh pidpriemstv z metoiu pidvyshchennia yikhnoi konkurentospromozhnosti* [Priority Export Potential of Machine-Building Enterprises with the Aim of Increasing Their Competitiveness]. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2010. No. 7 (109). P. 246–252. 4. Zovnishnoekonomichna diialnist: teoriia i praktyka suchasnoho menedzhmentu/pid zah. red. L. V. Batchenko. Donetsk: Nord-pres, 2005. 244 p. 5. Kindzerskyi Yu. V. *Promyslovisht Ukrainy: stratehiia i polityka strukturno-tehnologichnoi modernizatsii: monohrafiia* [Industry of Ukraine: Strategy and Policy of Structural and Technological Modernization: monograph]. Kyiv: [b. v.], 2013. 536 p. 6. Martsyn V. S. *Mekhanizm zabezpechennia konkurentospromozhnosti tovaru ta pokaznyky yii otsinky* [The Mechanism of Ensuring Competitiveness of the Goods and Indicators of Its Evaluation]. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2008. No. 1 (79). P. 35–44. 7. Lysytsia N. M., Bazaliieva L. V., Piddubna L. I. *Mizhnarodnyi biznes: teoriia i praktyka: monohrafiia* [International Business: Theory and Practice: monograph]. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU, 2008. 140 p. 8. Nechepurenko D. S. *Kontseptualni pidkhody do optymizatsii system upravlinnia pidpriemstvamy mashynobuduvannia v umovakh zminy vektoriv rozvytku ekonomiky Ukrainy* [Conceptual Approaches to the Optimization of Enterprise Management Systems Engineering in a Changing Vectors of Development of Ukrainian Economy]. *Ekonomichnyi forum*. 2016. No. 1. P. 185–189. 9. Piddubna L. I. *Eksportnyi potentsial mashynobudivnoho kompleksu Kharkivskoi oblasti Ukrainy v konteksti vyklykiv hlobalnoi konkurentsii* [The Export Potential Of Machine-Building Complex in Kharkiv Region of Ukraine in the Context of Challenges of Global Competition]. *Ekonomika rozvytku*. 2012. No. 3 (63). P. 79–85. 10. *Upravlinnia eksportnym potentsialom Ukrainy: monohrafiia* [Management of Export Potential of Ukraine: monograph]/pid zah. red. A. A. Mazarak. Kyiv: KNTEU, 2007. 210 p. 11. Fatemi K., Jourdan D. Contemporary developments in international business. Paris: ESKA, 2002. 432 p. 12. Kyzym M., Matyushenko I., Polyakova O., Shlykova V., Moiseienko Yu. Benchmarking study of the Global and Ukrainian trends in nanotechnologies' scientific research for the future NBIC-society. *British Journal of Economics, Management & Trade*. 2016. Vol. 13 (2). P. 1–24. URL: <http://sciencedomain.org/issue/1758>. (ISI Web of Science, DOI:10.9734 /BJEMT /2016/24812).

Інформація про авторів

Попов Олександр Євгенійович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри політичної економії Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: Oleksandr.Popov@m.hneu.edu.ua).

Осадчук Алесь Ігорівна – аспірант кафедри політичної економії Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: oai_a@ukr.net).

Информация об авторах

Попов Александр Евгеньевич – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой политической экономики Харьковского национального экономического университета имени Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина; e-mail: Oleksandr.Popov@m.hneu.edu.ua).

Осадчук Алесь Игоревна – аспирант кафедры политической экономики Харьковского национального экономического университета имени Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина; e-mail: oai_a@ukr.net).

Information about the authors

O. Popov – D.Sc. (Economics), Professor, Head of Department of Political Economy of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine; e-mail: Oleksandr.Popov@m.hneu.edu.ua).

A. Osadchuk – Postgraduate Student of Department of Political Economy of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine; e-mail: oai_a@ukr.net).

*Стаття надійшла до ред.
01.09.2016 р.*